

Žaisti, kad gyventum: pramogos ir laisvalaikis (I)

Žaidimai yra reikalingi tam, kad naudotumės gyvenimu. Jie moko laimėti ir pralaimėti, naudotis vaizduote, būti su kitais... o taip pat bendrauti su Dievu.

2020-10-17

Šiuo metu daugelyje šalių švietimo sistema vaikams ir jaunimui duoda vis daugiau laisvo laiko, dėl ko daugelis tėvų kreipia ypatingą

reikšmę tam, kad tą laiką panaudotų ugdyti vaikus.

Tačiau kartais pagrindinis tėvų nerimas kyla dėl laiko, praleisto už mokyklos ribų „eikvojimo“. Būtent todėl daugelis šeimų savo vaikams ieško popamokinių užsiėmimų.

Dažnai šie užsiėmimai yra šviečiamojo pobūdžio (mokomasi kalbų, groti muzikos instrumentu, matematikos) ir papildo mokyklinius užsiėmimus.

Laisvo laiko vertė

Laisvalaikiui yra būdinga specifika, apie kurią kalbėdavo šv. Jonas Paulius II, kviesdamas į tai, kad „jaunimo laisvalaikis būtų prasmingas, o jo energija nukreipta tinkama linkme“ [1].

Laisvu metu jaunuolis jaučiasi savo likimo viešpačiu, gali daryti tai, kam iš tikrųjų turi nusiteikimą: būti su bendraamžiais arba su šeima,

atsiduoti mėgstamiausiems
pomėgiams, ilsėtis arba pramogauti
mėgiamu būdu.

Būtent todėl tėvai ir globėjai turi
įvertinti savo ugdytinių laisvą laiką.
Mokyti – reiškia „mokyti būti laisvu“,
o laisvas laikas, pagal apibrėžimą,
yra laisvės, nesavanaudiškumo,
grožio, dialogo laiku; kartais yra
laiku viskam, kas nėra „būtina“,
tačiau be ko neįmanoma
gyventi. Priima sprendimus, kuriuos
laiko savais, nes jie jam leidžia
nustatyti interesų hierarchiją: ką
norėtų daryti, ką dar kartą turi
padaryti, ką galėtų atidėti... Gal
geriau save pažinti, atrasti naujas
pareigas ir jas administruoti. Žaidžia
savąja laisve vis sąmoningesniu
keliu.

Šis ugdymo potencialas gali būti
išseikvotas tiek, kai tėvai nesupranta
savo vaikų pramogų, tiek ir tada, kai
laisvą laiką temato kaip mokyklos

pratęsimą. Pirmuoju atveju vaikai gali leistis „nunešami“ patogumo arba tingėjimo ir ilsėtis mažai pastangų reikalaujančiu būdu (televizija, kompiuteriniai žaidimai). Antruoju atveju vaikas nesimoko per žaidimus, kadangi laisvas laikas yra mokyklos pratęsimas, o parengti užsiėmimai kyla kone vien tik tėvų iniciatyva. Todėl, kaip pasekmė, atsiranda gyvenimo, padalinto į mokymąsi ir malonumus, vizija.

Taigi, tėvai turėtų dažnai apsvarstyti, kaip prie integralios vaiko raidos prisideda papildomi užsiėmimai, ir ar jie protingai prisideda prie jo poilsio ir raidos. Įtemptas tvarkaraštis reiškia, kad vaikas padarys daug dalykų, bet, galbūt, neišmoks valdyti laiko. Jei norime, kad vaikai augtų dorybėse, reikia jiems palengvinti naudojimąsi asmenine laisve. Jei neleidžiame jiems pasirinkti mėgstamų užsiėmimų ar žaidimų su

bendraamžiais, išskyla rizika, kad užaugę nemokės pramogauti. O tuomet lengvai pasiduos tam, ką siūlo vartotojiška visuomenė.

Laisvo ir atsakingo laiko panaudojimo ugdymas reikalauja iš tėvų gerai pažinoti savo vaikus ir dėl to gebėti jiems pasiūlyti tokias pramogas – teikiančias malonumą ir poilsį – kurios atitiktų jų interesus ir galimybes.

Vaikai, kuomet yra maži (tuomet yra geriausias laikas mokyti pramogauti), yra labai atviri tėvų pasiūlymams. Jei jiems tie pasiūlymai tinka, yra statomi pamatai tam, kad vaikai patys atrastų geriausią laisvalaikio praleidimo būdą.

Be abejo, tai iš tėvų reikalauja vaizduotės ir pasiaukojimo dvasios. Reikia, pavyzdžiui, apriboti laiką ryjančius ar izoliuojančius užsiėmimus (televizija, internetas).

Geriau propaguoti grupinio laiko leidimo formas (pavyzdžiui, sportas, kelionės, žaidimai su kitais vaikais).

Žaisti, kad augtume

Iš visų laisvalaikio leidimo būdų, vaikams (ir ne tik jiems) mėgiamiausi yra žaidimai. Tai yra gana natūralu, nes žaidimai veda į džiaugsmą, laikas bėga greitai, iškyla netikėtumų. Žaidimų metu atsiskleidžia mūsų tikrasis „aš“, jį geriau matyti nei darbo metu.

Žaidimas – tai pirmiausia suaugusiojo gyvenimo nujautimas: tai energijos ir galimybių panaudojimo būdas. Gyvūnai taip pat žaidžia, tačiau mažiau nei žmonės, mat jų mokymosi gebėjimai yra riboti. Žmonės žaidžia visą gyvenimą ir gali augti kaip asmenybės nepaisant amžiaus.

Žmogaus prigimtis pasinaudoja žaidimais, kad pasiektų raidą ir

brandą. Žaisdami vaikai mokosi naudotis žiniomis, bandyti jėgas varžydamiesi, jungti įvairius asmenybės aspektus.

Žaidimas - nuolatinis iššūkis

Vaikai treniruodamiesi prisitaikymą prie taisyklių, kurias reikia geranoriškai priimti, kad žaidimas būtų smagus, demonstruoja objektyvizmą, nesureikšmina pralaimėjimų. Todėl žaisti su kitais, draugijoje, yra natūralu. Toks visuomeniškumo charakteris yra taip giliai įsiskverbęs, kad net vaikas, žaisdamas vienas, išgalvoja fantastinius scenarijus, veikėjus su kuriais kalbasi, kuria santykius. Žaisdami vaikai pažįsta save ir kitus, jaučia džiaugsmą dėl žaidimo su kitais, prisitaiko ir mėgdžioja suaugusiųjų vaidmenis.

Žaisti mokomės pirmiausia šeimoje. Gyventi – reiškia žaisti, varžytis, o taip pat bendradarbiauti, padėti,

sugyventi. Sunkiai suvokiama, kaip galima apjungti šiuos du aspektus – varžymąsi ir sugyvenimą šeimoje. Žaidimai yra vienas pagrindinių įtraukimo į visuomenę metodų.

Žaidimai apjungia emocijas ir veiksmus – čia slypi jų didžiulė ugdomoji vertė. Labai nedaug dalykų gali sujungti tėvus su vaikais greičiau nei bendras žaidimas. Kaip sakydavo šv. Josemaría, tėvai turi būti savo vaikų draugais, skirti jiems laiko. Be abejo, reikia prisiderinti prie kintančio vaikų amžiaus.

Tai reiškia, kad tėvų susidomėjimas vaikų pramogomis įgaus naujų formų. Pavyzdžiui, galima paraginti vaikus, kad pakviestų į namus savo pažįstamus ar eiti į sporto varžybas, kuriose jie dalyvauja. Tai galimybė pažinti vaikų draugus, išvengiant klaidingų kaltinimų kontrolės siekiu ar pasitikėjimo stoka.

Galima taip pat kartu su kitais tėvais sukurti žaidimų ir sveikų pramogų aplinką, atsižvelgiant į integralią dalyvių raidą. Mūsų Tėvas [šv. Josemaría. *Vertėjo pastaba*] visuomet skatindavo tokio pobūdžio iniciatyvas, kur yra siūlomas formavimas žaidimo metu, Dievo vaikų orumo suvokimas, rūpestis kitais. Tai yra vietos, kurios leidžia suprasti, kad kiekvienas dalykas turi savo laiką, ir kiekvienas laikas – savo dalyką. Ir kad kiekviena amžiuje – net mažų vaikų atveju – galima ieškoti šventumo ir skiepyti jį kituose.

Kaip sakydavo Paulius VI, taip mylimas Jono Pauliaus II, užtenka pridurti, kad jaunimo klubai yra vietos, kuriose tampame „žmonijos ekspertais“ [2]. Todėl būtų klaida domėtis tik mokykliniais ar sporto rezultatais, kylančiais iš tokio pobūdžio užsiėmimų.

Žaisti, kad gyventum

Graikų kalboje žodžiai *edukacija* (paidaia) ir *žaidimas* (paidia) priklauso tam pačiam semantiniam laukui. Mokydamiesi žaidimų, kartu mokomės praktiškai žiūrėti į gyvenimą. Paradoksalu, tačiau ne tik vaikai jaučia poreikį žaisti. Netgi galėtume sakyti, kad kuo vyresnis žmogus, tuo daugiau turėtų žaisti. Visi pažįstame tuos, ką jau prigavo senatvė – jėgoms apleidus jie pripažino, kad jau nebegali stoti akistaton su gyvenimu.

Tokių elgesį dažnai pastebime ir tarp jaunų žmonių, priešlaikinių senukų, kuriems trūksta vidinės ugnies susidoroti su naujais iššūkiais. Ir atvirkščiai. Turbūt pažįstame vyresnius žmones, kurie yra jauni dvasia: kupini vilties pradeda iš naujo, kiekvieną dieną priima kaip jų gyvenimo premjerą, nepaisant to, kad yra apriboti fiziškai.

Šie pavyzdžiai rodo, kad kuo žmogus yra vyresnis, tuo svarbiau yra žiūrėti į gyvenimą iš tam tikro atstumo. Nes kas išmoko žaisti, neims į širdį nei pralaimėjimų, nei pasisėkimų, ir atranda paties žaidimo vertę. Tokiam žmogui pasitenkinimą duoda į sėkmę vedančių sprendimų atradinėjimas, jis vengia to „bet kaip“, nukreipto į rezultatą, ir naikinančio žaidimą.

Darbas ir žaidimas vyksta skirtingu laiku, tačiau planavimo būdas gali būti tas pats, nes tas pats asmuo ir dirba, ir žaidžia.

Žmogaus rankų darbai yra praeinantys ir todėl nereikia jų traktuoti pernelyg rimtai. Jų didžiausia vertė, kaip mokė šv. Josemaría, yra ta, kad tuose darbuose mūsų laukia Dievas. Gyvenimas įgauna pilną prasmę tik tada, kai veikiamo dėl Dievo... arba, tiksliau, su Dievu.

Gyvenimo rimtumas slypi tame, kad negalime žaisti su Dievo malone ir su galimybėmis, kurias Jis mums duoda. Nepaisant to, kad Dievas tam tikru būdu naudojasi malone, kad žaistų su mumis: „*Viešpats <...> tobulai rašo ir su stalo koja*“ [3] sakydavo mūsų Tėvas.

Tik santykis su Dievu suteikia gyvenimui ir tam, ką darome, stabilumą ir prasmę. Kaip sakydavo Platonas, „rimtus reikalus reikia traktuoti rimtai, bet ne tuos, kurie tokie nėra. Tik šventumas yra vertas palaiminto rimtumo, kuriam žmonės buvo sukurti. Ir tai mummyse yra nuostabiausia. Reikia priimti šią misiją ir tegul kiekvienas žmogus praleis savo gyvenimą žaisdamas nuostabiausią žaidimą“ [4].

Nuostabiausias žaidimas – Dievo „žaidimas“. Kiekvienas turi laisvai pripažinti, kad yra Dievo žaislas, pakviestas žaisti su Kūrėju, ir iš Jo

rankų priimti visus uždavinius su pasitikėjimu ir sportine dvasia taip, kaip vaikas žaidžia su Tėvu.

To dėka viskas pavyks anksčiau, labiau ir geriau. Mokėsime stoti akistaton su pralaimėjimais, nes tai, kas svarbu, jau įvyko ir mūsų laukia nauji nuotyčiai. Apie Dievo Išmintingumą Šventasis Raštas sako: „*Tuomet aš buvau su juo kaip jo Patikėtinė. Kasdien buvau jo džiaugsmas, visad prieš jį džiūgaudama, džiūgaudama jo gyvenamame pasaulyje, rasdama džiaugsmo žmonijoje*“ [5].

Dievas, kuris „žaidžia“ kurdamas, moko mus gyventi džiaugsme, užtikrintume ir pasitikėjime, kad gausime – galbūt netikėtai – dovaną, kurios laukiame, nes „*žinome, kad viskas išeina į gera mylintiems Dievą, būtent jo valia pašauktiesiems*“ [6].

J.M. Martín, J. Verdiá

[1] Šv. Jonas Paulius II, *Familiaris consortio* (1981-11-22), nr. 76.

[2] Šv. Jonas Paulius II, *VI Europos vyskupų konferencijos tarybos simpoziumas* (1985-10-11), nr. 13.

[3] Šv. Josemaría, *Dievo bičiuliai*, nr. 117.

[4] Platonas, *Istatymai*, 804d.

[5] *Pat* 8, 30-31.

[6] *Rom* 8, 28.